

ΚΥΚΛΟΣ: ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ
5 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΙ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ, ΣΠΥΡΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ,
ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΡΕΡ, ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ,
ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Σωματείο:

ΛΥΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Συντελεστές:

Επιμέλεια: ΝΙΝΑ ΓΙΑΝΝΙΔΗ

Παρουσίαση: ΡΑΝΙΑ ΒΙΣΒΑΡΔΗ

Στο πιάνο

Ο ΦΡΙΞΟΣ - ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΟΡΤΖΟΣ

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΣΑΜΑΡΑ: "Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΤΗΣ ΣΑΣΣΩΝΟΣ" (αποσπάσματα)

Γυναίκες: ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ - ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ

Άρια της Μπέττυ ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ μεσόφωνος

Άρια του Βάγγου ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ τενόρος

Άρια Πριγκίπισσας ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ υψίφωνος

Ντουέτο: Πριγκίπισσας - Μπέττυ ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ, υψίφωνος

ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ, μεσόφωνος

Φωνές Γυναικών: ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ - ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ

Duetto Finale: Πριγκίπισσα - Βάγγος ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ, υψίφωνος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ, τενόρος

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ: "ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ" (αποσπάσματα)

Άρια Νεράιδας: Έχω τετράπηλο βασίλειο ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ, υψίφωνος

Άρια της Μάνας: Το τρίτο βράδυ πρόφτασαν...

Νανούρισμα ΦΙΛΙΤΣΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, μεσόφωνος

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ: "Ο ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΑΣ"

Άρια Σμαράγδας: Ήλιος ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥΔΑΚΗ, υψίφωνος

ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΡΕΡ: "Ο ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ" (αποσπάσματα)

Ο Γερο-Δήμος: ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ, βαρύτονος

Δίηψη της Σοφίας: Να εκδικηθούμε ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ, υψίφωνος

Προσευχή του Παλαιών Πατρών Γερμανού ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ, βαρύτονος

Ντουέτο και Γυναίκες: Σοφία (Ελληνίδα ορφανή, προσφυγοπούλα) ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ, υψίφωνος

Χρυσή: (γυναίκα του Μάρκου Μπότσαρη) ΦΙΛΙΤΣΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, μεσόφωνος

Γυναίκες: ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ, υψίφωνος

ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ, μεσόφωνος

Εμβατήριο: Στα όπλα, εμπρός, στα όπλα: Ο Λ Ο Ι Μ Α Ζ Ι

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ: "ΠΕΡΟΥΖΕ"

Μπαλλάντα της Περουζέ ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ, μεσόφωνος

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ: "Ο ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΟΣ" (αποσπάσματα)

Το βαλς θ' αρχίσουν ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥΔΑΚΗ, υψίφωνος

Τσιγγάνικο Ταγκό ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ - ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ

Σφίξε με ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ

Τον καιρό εκείνο ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥΔΑΚΗ-ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ

Συ μου πήρες το νου ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ

Η καρδιά μου πονεί ΦΙΛ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ - ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ

Ψηλά στο μέτωπο ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ και όλοι μαζί

ΝΙΚΟΥ ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ: "ΑΠΑΧΔΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ"

Μόνο με σένα ΝΤΙΝΑ ΓΟΥΔΙΩΤΗ - ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ

Ρετίνα μου ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ-ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ-ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ

Πόσο σ' έχω συμπαθήσει ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥΔΑΚΗ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ

Τι μάτια ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ - ΖΩΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ

Σαν όνειρο μαγευτικό ΦΙΛΙΤΣΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ο αγωγιάτης ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΡΟΥΣΑΣ, βαρύτονος

Ο Μάης ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Ο Μανώλης Καλομοίρης είναι ο δημιουργός εκείνος που οδήγησε την Ελληνική μουσική σε τέτοια εξέλιξη ώστε να εδραιωθεί μια Εθνική Μουσική Σχολή, με κύριο εκπρόσωπό της τον ίδιο, καθώς το έργο του εμπνέεται από τους θρύλους και τις παραδόσεις της πατρίδος μας και στηρίζεται, κατά

το μεγαλύτερο μέρος του, στην Ελληνική ποίηση και το δημοτικό τραγούδι. Γεννημένος στη Σμύρνη το 1883, από πατέρα Σαμιώτη και μητέρα Σμυρνια, έζησε και πέθανε στην Αθήνα (1962). Διδάχθηκε μουσική στην ιδιαίτερα του πατρίδα και συστηματικές σπουδές στο πιάνο και στη σύνθεση έκανε στο Ωδείο της Βιέννης (1901-1906).

Μετά το πέρας των σπουδών του δίδαξε ο ίδιος πιάνο στο Χάρκοβο της Ρωσίας, από το 1906 έως το 1910. Με την εγκατάστασή του στην Αθήνα, το 1910, αρχίζει μια πολύ δημιουργική πορεία για το συνθέτη.

Διορίζεται καθηγητής πιάνου και Ανωτέρων Θεωρητικών αρχικά στο Ωδείο Αθηνών και αργότερα στο Ελληνικό Ωδείο, το οποίο μάλιστα και ιδρύει σε συνεργασία με άλλους καλλιτέχνες.

Το 1926 ιδρύει δικό του Ωδείο στην Αθήνα, το Εθνικό Ωδείο, που λειτουργεί

μέχρι σήμερα.

Ο Μανώλης Καλομοίρης διετέλεσε Πρόεδρος της Ενώσεως Ελλήνων Μουσουργών, Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Ανάμεσα στο 1918-20 και το 1922-1937 υπήρξε και Γενικός Επιθεωρητής των Στρατιωτικών Μουσικών της χώρας μας. Μεγάλο το συνθετικό έργο του Μανώλη Καλομοίρη, από τα κομμάτια για πιάνο, τη Μουσική Δωματίου και τις Συμφωνίες ("Συμφωνία της Λεβεντιάς", "Παλαμική Συμφωνία", "Συμφωνία των ανίδεων και καλών Ανθρώπων") μέχρι και τις κορυφαίες στιγμές των μουσικών δραμάτων του. ("Πρωτομάστορας", "Το δαχτυλίδι της Μάνας", "Ανατολή", "Ξωτικά νερά", "Κωνσταντίνος Παλαιολόγος"). Σε κείμενα Κωστή Παλαμά, Νίκου Καζαντζάκη, Γιάννη Καμβύση.

Τα έργα αυτά είναι διαποτισμένα από το μεγαλείο και την ομορφιά της Ρωμεϊκής φυλής.

Ο Μανώλης Καλομοίρης πίστευε: "Στην μία και αιώνια τέχνη και ύστερα στη δημιουργία μιας νεοελληνικής μουσικής δικής μας και πλουτισμένης με όλα τα τεχνικά στοιχεία της σύγχρονης παγκόσμιας μουσικής εξέλιξης..."

Σ Π Υ Ρ Ο Σ Σ Α Μ Α Ρ Α Σ

Ο Σπύρος Σαμάρας, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Επτανησιακής Μουσικής, γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1861 και πέθανε στην Αθήνα το 1917.

Μετά τις πρώτες μουσικές σπουδές στην πατρίδα του, με την καθοδήγηση του συμπατριώτη του συνθέτη Σπύρου Ξύνδα, έρχεται το 1871 στην Αθήνα και σπουδάζει στο νεοσύστατο τότε Ωδείο Αθηνών, ενώ συνθέτει παράλληλα τα πρώτα του νεανικά έργα. Συνεχίζει τις σπουδές του στο Παρίσι, όπου και τις τελειοποιεί, με τον περίφημο συνθέτη Λεό Ντελίμπ. Κατόπιν πήγε στο Μιλάνο, όπου παρέμεινε για πολλά χρόνια, συναναστράφηκε και συνδέθηκε με τις διασημότερες προσωπικότητες της εποχής του. Η γνωριμία του μάλιστα με τον Ιταλό εκδότη Sonzogioιο συνετέλεσε πολύ στην προώθηση των έργων του, πολλά από τα οποία ανέβηκαν με επιτυχία στη Σκάλα του Μιλάνου και σε άλλα θέατρα της Ιταλίας, με πρώτη την όπερα "Flora Mirabilis", το 1886, στο θέατρο Καρκάνο του Μιλάνου, που επαίνεσαν με ενθουσιασμό κοινό και κριτικοί.

Η όπερα αυτή έγινε αφορμή να αποκτήσει ο Σαμάρας διεθνή φήμη και να συγκαταλεγεί ανάμεσα στους πρωτεργάτες του "βερισμού", πλάι στους Λεονκαβάλλο, Μασκάνι, Πουτσίνι.

Από το 1888 και μετά ανεβάζονται στην Ιταλία και οι άλλες όπερες του Σαμάρα. Η όπερα "Medea", στη Ρώμη, η "Lionella", στο Μιλάνο, οι όπερες "La Furia donata" και "Storia d' amore" και πάλι στο Μιλάνο η "Mademoiselle de Belle Isle" στη Γένοβα και τέλος, στα 1908, πρωτοπαίζεται στη Φλωρεντία η "Ρέα".

Το 1896 συνέθεσε τον Ολυμπιακό Ύμνο, σε στίχους του Κωστή Παλαμά, για τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας και το διηύθυνε ο ίδιος. Ωστόσο, μετά την εγκατάστασή του στην Αθήνα, το 1911, στράφηκε και προς το ελαφρότερο μουσικό είδος, πιθανόν για βιοποριστικούς λόγους και έγραψε οπερέτες που ανέβηκαν στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών. Όπως οι: "Πόλεμος εν Πολέμω", "Πριγκίπισσα της Σάσσωνας", "Κρητικοπούλα".

ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ο Νίκος Χατζηποστόλου γεννήθηκε το 1884 και πέθανε στην Αθήνα το 1941. Συνθέτης, καλλιτέχνης του Ελληνικού μελοδράματος στα πρώτα του βήματα, βαθύφωνος και κιθαρίστας. Πασίγνωστος κυρίως για τις σαράντα και πλέον оперέτες του, το ελαφρό αυτό μουσικό είδος, το δρόμο του οποίου άνοιξε στην Ελλάδα ο Θεόφραστος Σακελλαρίδης και συνέχισε ο Νίκος Χατζηποστόλου δίνοντας στο κοινό εύληπτα, ευχάριστα έργα, εμπνευσμένα κυρίως από τη ζωή της παλιάς Αθήνας.

Ο Νίκος Χατζηποστόλου σπούδασε μουσική στο Ωδείο Lottner, το μετέπειτα Ελληνικό Ωδείο. Ανάμεσα στις оперέτες του η περισσότερο δημοφιλής είναι η оперέτα "Απάκηδες των Αθηνών", χωρίς να υστερούν σε κέφι και ζωντάνια και οι άλλες, όπως οι: "Μοντέρνα Καμαριέρα", "Ερωτικά Γυμνάσια", "Η Γυναίκα του δρόμου", "Το Κορίτσι της Γειτονιάς", "Γκρεμισμένη φωλιά", κ.α.

Αξέχαστες παραμένουν βέβαια και οι ωραίες λαϊκές καντάδες του όπως η καντάδα "Τα κοραλένια χείλη σου" ή το "Θα κόψω ρόδα μαραμένα" που τραγουδούσε και ο ίδιος καθώς είχε υπέροχη φωνή βαθύφωνου.

Ολοκληρωτικά δοσμένος στη μουσική ο Νίκος Χατζηποστόλου ασχολήθηκε και με τη διεύθυνση ορχήστρας και χορωδίας. Μάλιστα ηγήθηκε για χρόνια της μεγάλης Χορωδίας της Αγίας Ειρήνης Αθηνών ξεκινώντας μια παράδοση που διατηρείται μέχρι σήμερα και τοποθετεί τη Χορωδία της Αγίας Ειρήνης σε μια από τις πιο διακεκριμένες θέσεις στο χώρο των Εκκλησιαστικών συνόλων.

Ο Νίκος Χατζηποστόλου πέθανε στην Αθήνα αφήνοντας ένα γιο που συνέχισε την παράδοση της οικογένειας στο ελαφρό μουσικό είδος. Το γνωστό συνθέτη του ελαφρού τραγουδιού Ανδρέα Χατζηποστόλου.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΡΕΡ

Ο Παύλος Καρρέρ ή Καρρέρης, όπως τον αποκαλούν στην πατρίδα του, γεννήθηκε στην ωραία και μόνη Ζάκυνθο, το 1829 και πέθανε εκεί το 1896. Μικρός ακόμα, στα 1842 ταξίδεψε μαζί με τον αδελφό του πατέρα του στο Παρίσι και σε διάφορες πόλεις της Αγγλίας και παρέμεινε για αρκετό χρονικό διάστημα στο Λίβερπουλ, προστατευόμενος του Άγγλου ευπατρίδη Spence, όπου και πήρε τα πρώτα μαθήματα μουσικής.

Από το 1849, όταν έχει ήδη επιστρέψει στην Ελλάδα, παίρνει μαθήματα μουσικής από τον Κερκυραίο συνθέτη Νικόλαο Μάντζαρο και κατόπιν παρακολουθεί Ανώτερα Θεωρητικά και πάλι στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στο Μιλάνο, από το 1850 έως το 1853.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του έγραψε και τις πρώτες του όπερες: "Δάντης και Βεατρίκη", "Ισαβέλλα του Άσπεν", "Rediviva".

Στο συνθετικό έργο του Ζακύνθιου μουσουργού διαφαίνονται τα πρώτα στοιχεία Εθνικής μουσικής, καθώς ο δημιουργός του, συνεπαρμένος από τις διηγήσεις για τα ηρωικά κατορθώματα των αγωνιστών του '21, μελετούσε με πάθος τα κλέφτικα τραγούδια και επεξεργαζόταν τις μελωδίες τους, έχοντας ως οδηγό την αρμονία και την τεχνοτροπία της Δυτικής Μουσικής.

Έτσι, το 1858, ο Παύλος Καρρέρ καταπιάνεται με τον Μάρκο Μπόρη και δημιουργεί ένα Ελληνικό μελόδραμα εμπνευσμένο από τους αγώνες για την Ελευθερία, σε τέσσερις πράξεις. Το έργο ολοκληρωμένο παίχθηκε για πρώτη φορά στην Πάτρα το 1861.

Αργότερα ο συνθέτης ασχολήθηκε με τη σύνθεση αρκετών άλλων μελοδραμάτων, όπως "Η κυρά Φροσύνη", "Η Μαρία Αντουανέτα", "Η Δέσπω, ηρώς του Σουλίου", καθώς και με τη σύνθεση πολλών αξιόλογων τραγουδιών, μερικά από τα οποία και ενσωμάτωσε στις όπερές του.

Γνωστό και αγαπημένο είναι το δημοτικοφανές τραγούδι του "Ο Γέρο-Δήμος", σε στίχους Βαλαωρίτη, που ο συνθέτης συμπεριέλαβε στην όπερά του "Μάρκος Μπότσαρης".

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ο Θεόφραστος Σακελλαρίδης είναι ο κατ' εξοχήν συνθέτης оперέτας, το μουσικό αυτό είδος που αν και ελαφρύτερο από τη μεγάλη δραματική όπερα, απαιτεί πηγαία και ανεξάντλητη έμπνευση, στοιχεία που κατέχει σε μεγάλη έκταση ο Σακελλαρίδης.

Γεννήθηκε το 1883, και πέθανε στην Αθήνα το 1950. Σπούδασε στην Ελλάδα και το εξωτερικό χωρίς να είναι εξακριβωμένο αν πήγε στην Ιταλία ή τη Γερμανία. Υπήρξε ένας από τους πολυγραφότερους Έλληνες συνθέτες και οι оперέτες του παίζονται και ακούγονται ευχάριστα μέχρι σήμερα.

Οι σημαντικότερες оперέτες του είναι: "Ο Βαφτιστικός", "Τα Παραπήματα", "Τα μοντέρνα κορίτσια", "Η δεσποινίς Τιπ-Τοπ", "Η Χαλιμά", "Η Υπνοβάτις", "Το Τσιγγάνικο αίμα".

Ωστόσο, ανάμεσα στις оперέτες του θα βρούμε και τρεις όπερες, με περισσότερο γνωστή την περίφημη "Περουζέ", όπερα σε δύο πράξεις που η υπόθεσή της διαδραματίζεται σ' ένα παραθαλάσσιο χωριό της Κεντρικής Ελλάδας, γύρω στα 1850. Την όπερα αυτή ανέβασε στην Αθήνα τον Αύγουστο του 1911, το Ελληνικό Μελόδραμα.

Όσο για την оперέτα του Σακελλαρίδη "Βαφτιστικός", που τόσο παραστατικά ζωντανεύει την Αθήνα του 1912, παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Θέατρο Παπαϊωάννου, τον Ιούλιο του 1818.

Γνώρισε μεγάλη επιτυχία, παίχθηκε πάμπολλες φορές από τότε και μέχρι σήμερα δεν έπαψε να συγκινεί και να διασκεδάζει το φιλόμουσο κοινό.